

Hypotheca conventionalis bona præsentia tantum afficit et nunquam futura. Si tamen bona præsentia obligationi assecurandæ essent imparia, debitor posset, hanc insufficientiam exprimendo in actu, bona ventura in hypothecæ supplementum assignare. *Cod. civ. art. 2130.*

Hypotheca privilegium inter creditores ejusdem debitoris a die inscriptionis tantum ordinat, et quando plures sunt ejusdem diei inscriptiones, tunc creditores sunt ejusdem rationis quoad privilegium. *Art. 2134.*

Inscriptio hypothecarum fieri debet apud conservatorem territorii in quo sita sunt bona quæ in hypothecam traduntur, sicutque requiri et obtineri potest: creditor per se vel per alium repræsentat conservatori actum judicalem, vel contractum in quo hypotheca fuit stipulata, cum duabus schedis (*bordereaux*) continentibus indicia requisita ad designandum tum ipsum creditorem, tum debitorem, tum obligationem quæ per hypothecam assecuratur, tum speciem et naturam bonorum quæ gravantur. *Art. 2148.*

Creditor sumptus inscriptionis primum solvit, sed illorum restitutionem a debitore exigere potest, nisi contrarium inter eos statutum fuerit; inscriptio autem est pro decem annis duntaxat, quo temporis spatio expirante, ipso jure fit nulla, si non fuerit renovata. *Art. 2154.*

Iudem pro renovatione ac pro prima inscriptione debentur sumptus. Cum hypotheca legalis in favorem minorum, interdictorum et uxorum, inscriptione non indigeat, eo ipso renovationem non exigit; non cessat nisi per legitimam debitoris satisfactionem. Ita *Delvincourt*, t. II, p. 676. Excipitur tamen casus in quo tutores vel mariti bona sua alienarent; tunc acquisitores hypothecas etiam legales purgare possent utendo viis ad hoc in Codice statutis, art. 2181 et seq.

Ne quis per fraudem tradat in hypothecam bona quæ non sunt sua, vel quæ aliis hypothecis jam sunt gravata, cautum fuit ut universæ bonorum immobilium alienationes, quocumque fiant titulo, apud conservatorem loci

in quo sita sunt inseribantur. Sic unusquisque facile cognoscere potest utrum bonum quod sibi in hypothecam proponitur, jam sit gravatum, nec ne.

CAPUT QUINTUM.

DE ASSECURATIONE, SPONSIONE, LUDO ET LOTERIA.

Quatuor hi contractus sunt aleatorii, idcirco de illis in eodem capite tractare convenit.

ARTICULUS PRIMUS.

DE ASSECURATIONE.

Assecratio est *contractus quo unus periculum alicujus rei in se suscipit, et alter ad pretium pro hujusmodi periculo se obligat*. Sic variis in urbibus existunt sociates quæ, mediante aliqua pecunia summa quotannis solvenda, domos contra incendium assecurant, adeo ut si incendio pereant, earum valorem solvant. Sic etiam quotidie fit contractus quo unus pro certo pretio assecurat naves et merces eisimpositas vel imponendas ab omni maris periculo, sive pro itu et reditu simul, sive pro itu tantum, sive pro reditu, *Code de Commerce*, art. 322 et seq. Quidquid est pretio aestimabile et periculum aliquod subire potest, est materia hujus contractus: unde non solum merces, sed etiam jura personalia, objectum assecurationis esse possunt, ipsamet hominis libertas assecurari potest contra periculum captivitatis.

Quæritur utrum contractus ille sit licitus.

R. Licitus est si conditions habeat requisitas; si enim illicitus esset, maxime quia æqualitas non servaretur: at æqualitas servari potest et reipsa servatur, si pretium stipulatum periculo sit moraliter proportionatum, juxta prudentium hominum aestimationem: ergo. *Ita communius theologi.*

Conditions autem requisitæ sunt: 1º ut pretium sit justum et majori vel minori periculo proportionatum;

2º ut periculum sit verum et assecuranti ac assecurato æqualiter notum : unde contra justitiam peccaret, qui navim quam sciret in portum appulisse assecuraret, vel qui pro navi jam capta aut inevitabiliter capienda paciceretur; 3º requiritur ut assecuratus servet in bona fide conditiones expressas vel tacite in contractu inclusas, v. g., ut per talem vel talem viam navim ducat aut reducat, ut in conservanda re assecurata non sit negligens; 4º ut assecuator habeat unde solvere possit, alioquin insignis foret æruscator, qui, nihil perdere valens, ageret ut lucraretur ; et si in illo casu res assecurata non periret, nihilominus quod accepisset reddere teneretur ; nullum enim jus acquisiisset.

Contractus gallice dictus *à la grosse aventure*, vel simpliciter *à la grosse*, olim fenus nauticum, est ille quo unus alteri negotianti de rebus quæ periculis maritimis exponuntur, dat mutuam pecuniæ summam sub conditione quod, si merces non pereant, lucrum percepturus sit, et, si navis periculo mari aut casu fortuito perierit, ius summam repetendi non habeat. Contractus ille licitus est sicut contractus assecurationis, eodem sensu et propter easdem rationes. Ita omnes. *Code de Commerce*, art. 311.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE SPONSIONE.

Sponsio, vulgo *gageure* seu *pari*, est *contractus quo plures de veritate aut eventu rei contendentes, aliquid sibi invicem spondent, vel apud aliquem deponunt, ut ejus sit qui verum dixerit.*

Quæritur utrum contractus ille sit licitus.

R. In se est licitus ; nihil enim dishonesti præ se fert ; quædam est recreationis species inter amicos usitata : imo stimulus utilis aliquando esse potest, v. g., ad opus aliquod perficiendum, ad artem exercendam, etc. Aliunde æqualitas inter partes evidenter servari potest, nempe si æquale periculum utraque pars subeat. Ergo. *Ita communissime theologi contra quosdam.*

At, juxta omnes, quedam requiruntur conditiones ut sit licitus, scilicet 1º ut res eodem sensu ab utroque contrahente intelligatur ; alioquin consensus non esset in idem ; 2º ut eventus utriusque sit incertus ; nam uterque æquale debet incurrire periculum : unde qui de eventu est certus, cum alio spondere nequit, etiamsi declararet se esse certum et alius pertinaciter negaret et spondere vellat ; nam revera nullum esset contractus objectum respectu illius qui periculum non subiret. *Ita communiter theologi contra plures*, apud card. de *Lugo*, disp. 31, n. 81. Qui tamen spoondisset credens se esse certum, et postea deprehenderet se re ipsa certitudinem non habuisse, pretium retinere posset ; peccasset quidem, sed de facto legitimum habuisset titulum et justitiam non læsisset. 3º Requiritur ut sponsio in crimen non inducat, nec illius occasionem præbeat ; nam contractus in crimen inducens, vel peccandi occasionem directe præbens, nullam vim obligandi habere potest. Hinc sponsiones sequentes sunt nullæ, v. g.: Spondeo te cum tali homine in duello non esse decertaturum : spondeo te tot vini pocula bibere non posse, etc. Attamen si res eveniret, pretium solendum esset, juxta quod diximus supra. Similiter nullus aut saltem illicitus sequens haberetur contractus : Spondeo tecum avunculum tuum decem annis adhuc esse victurum ; hæc enim sponsio est quoddam incitamentum ad mortem, aut ad desiderium mortis hujus hominis.

ARTICULUS TERTIUS.

DE LUDO.

Ludus generati est dictum vel factum jucundum, ad animi relaxationem et corporis exercitationem. Sed ludus speciatim sumptus, prout hic illum considerare debemus, relative scilicet ad justitiam, est *contractus quo ludentes inter se conveniunt de certo pretio victori cessuro.*

Ludus sic definitus triplicis est generis : alii enim ludi a sola ludentium industria pendent, ut ludus discorum, ludus pilæ, ludus latrunculorum, etc.; alii, a sola for-

tuna, ut ludus taxillorum, plures ludi chartarum, v. g., *le brelan*, *le lansquenet*; alii ab industria simul et fortuna pendunt, et dicuntur mixti: tales sunt plures ludi chartarum, v. g., *le piquet*, *la triomphe*; talis est pariter ludus scruporum et tesserarum, *le trictrac*.

Quæritur 1º an illi ludi sint liciti.

R. Solo jure naturali spectato, nullus est illicitus si debitæ adsint conditiones; nam si quis illicitus esset, vel quatenus est ludus, vel quatenus pecunia exponitur, vel quatenus pendet a sorte: at nihil horum dici potest. Non primum; nedum enim ludi prohibeantur ut ludi, S. Thomas, omnes philosophi et theologi affirmant illos aliquo sensu necessarios esse. Non secundum; nam sicut unusquisque pecuniam suam gratis donare potest, sic et illam recreationis causa sub quibusdam conditionibus impendere valet, modo prudentiæ regulas non excedat. Non tertium; tam enim aliquis oblectamentum et recreationem ex casu fortuito percipere potest quam ex industria, nec timendum est cum nonnullis Catholicis et Protestantibus ne Deus tentetur, vel sors profanetur; nam sors in se non est res religiosa, nec miraculum a Deo possit. Ergo. *Sic generaliter theologi.*

Diximus 1º solo jure naturali spectato; nam leges positivæ aliquando plures ludos in se licitos sapienter prohibent, propter abusum ex illis orientem. Sic conciliorum decreta non semel prohibuerunt clericis omnes aleæ ludos; sic etiam olim in Gallia leges civiles eosdem ludos aleatorios erga omnes cives stricte prohibebant.

Diximus 2º si debitor adsint conditiones. Conditiones autem requisita, sunt: 1º ut honestum finem ludens sibi proponat, videlicet animi oblationem vel corporis levamen, non vero solum intendat lucrum; in ludo enim lucrum non nisi cum alterius detrimento obtineri potest, non est igitur finis legitimus ludi; 2º ut modica tantum exponatur pecuniæ summa, secundum uniuscujusque facultates, adeo ut nec familia, nec creditores, nec ipsi pauperes detrimentum inde patiantur; 3º ut absit fraus, coactio et alia quævis injustitia: hinc qui fingentes se

inexpertos et rudes, alios sic fraudulenter alliciunt eorumque pecuniam lucrantur, contra justitiam peccant; 4º ut nimium tempus pro cuiusque conditione in ludendo non consumatur, quia otiositas est peccatum; 5º ut ludens a debitis officiis non deterreatur, nec peccandi periculo se exponat, ut qui inter ludendum solent irasci, jurare, perjurare, blasphemare, etc.; 6º ut bonorum quæ ludo exponit ludens liberam habeat administrationem: hinc qui votum paupertatis emiserunt, ut religiosi et moniales, non nisi cum superioris licentia ludere possunt; alias facile graviter peccarent; 7º denique ut moraliter æquale sit utrinque perdendi atque lucrandi periculum; nam ille contractus est onerosus, ac proinde æqualitas servari debet. Unde qui de victoria est certus, ludere non potest; et si jam luserit et lucrum obtinuerit, illud tanquam injustum collusori restituere debet.

Ludi aleatorii nunc legibus civilibus prohibiti non videntur. Attamen nulla in foro externo datur actio sive ad exigendum quod ex ludo debetur, sive ad repetendum quod fuit solutum, nisi probetur exstitisse fraudem vel dolum. *Cod. civ. art. 1965 et 1967.*

Excipiuntur tamen cursus pedibus, equis aut curribus, et alii ejusdem generis ludi qui ad bonum publicum utiles judicantur; pro illis enim datur actio in foro externo. *Art. 1968.*

Quæritur 2º utrum qui ludendo magnam pecuniæ summam perdidit, eam in conscientia solvere teneatur.

R. Si adfuerint conditiones requisita ut hanc pecuniæ summam valide exponeret, eam solvere tenetur; nam collusor æquale subiit periculum: ergo ut æqualitas servetur, qui hanc summam perdidit eam solvere debet. Ita *Sylvius, Habert, Coll. Andeg., Pothier, Billuart, Th. Cen.* contra multos apud card. *de Lugo et Collet.* Hi tamen sola lege humana innixi videntur, quia scilicet lex dabat locum repetitioni; sed cum haec dispositio legis non existat, præsens controversia ex sola lege naturali finienda est. Porro lex naturalis dictat, ut notayimus, liberam conventionem esse observandam, cum absque peccato servari potest.

Verum prudens confessarius per modum satisfactionis injunget pœnitenti qui sic ex ludo notabilem lucratum esset summam, ut illam vel magnam illius partem pauperibus eroget, vel in alia pia opera impendat; nam talis ludus est dishonestus. Ludens igitur peccavit: porro ex peccato ditari non licet, saltem non convenit; convenit, e contra, ut pecunia sic lucrata pie impendatur, ne spes talis lucri ad novum impellat peccatum.

ARTICULUS QUARTUS.

DE LOTERIA.

Loteria, a voce gallica *lot* sic dicta, est *contractus quo plures aliquid in commune deponunt, ut jus habeant sortiendi quinam multum, quinam parum et quinam nihil accepturi sint*. Nonnunquam etiam sic instituitur ut objectum lucrandum sit unicum; omnes concurrentes quamdam pecuniae summam deponunt vel promittunt, deinde sortiuntur quisnam objectum sit accepturus, et cæteri nihil accipiunt.

Loteria sic intellecta nihil habet mali, modo debitæ observentur conditions; nam considerari potest ut contractus quo, mediante pecunia, emitur jus sortiendi et acquirendi id quod per sortem advenerit: atqui pro aliquo rei periculo pacisci licitum esse probavimus. Ergo.

Præterea, loteria in pejori hypothesi, tanquam ludus aleæ spectari potest: atqui ludus aleæ ex natura sua non est illicitus, ut in articulo præcedenti diximus. Ergo. Ita *Sylvius, Nat. Alexander, Pontas, Juénin, Collet, Th. Cen.* et generaliter theologi contra *Sainte-Beuve* et quosdam alios.

Conditiones debitæ, sunt: 1° ut nulla sit fraus in schedis educendis, nec in solvendo quod promissum est. 2° Ut loteriæ institutor non excedat in lucro, nec plus moraliter lucretur quam si alio contractu merces suas distribueret, vel pecuniam impenderet. Majus tamen fieri posset lucrum si in bonum opus vel in necessitatem publicam loteria esset instituta, quia ludentes jus suum ob bonum finem cedere judicarentur. 3° Ut qui jus emit

sortiendi (*qui met à la loterie*), caveat ne pecuniam suam in detrimentum familiae, creditorum vel etiam pauperum consumat. 4° Videat ne cupiditatis aut avaritiae impulsu moveatur, sed bonum finem semper intendat: at ille rectæ intentionis defectus non est peccatum mortale, saltem ordinarie; est enim duntaxat defectus relationis debitæ. Defectus autem relationis debitæ in aliqua actione speciali est tantum peccatum veniale. Ergo.

Studeant tamen pro viribus confessarii et parochi ut fideles a loteria aliisque ludis aleatoris, ingentium malorum fontibus, diligenter abstineant.

Lex diei 21 maii 1836 sic habet art. 4: *Les loteries de toute espèce sont prohibées.*

Attamen, ubique quædam instituuntur loteriæ ad sustinenda pia opera destinatæ, ex consensu expresso vel tacito magistratuum publicæ administrationi præpositorum, juxta dispositionem art. 5 ejusdem legis.

A fortiori non prohibentur loteriæ parvi momenti, quæ per modum ludi fieri solent.

CAPUT SEXTUM.

DE DEPOSITO ET MANDATO.

ARTICULUS PRIMUS.

DE DEPOSITO.

Depositum est *contractus quo res alteri custodienda committitur et ab eo suscipitur, ut eadem postea reddatur*. In eo differt a pignore, quod in securitatem debiti non detur sicut pignus. Art. 1915.

Depositum ex natura sua est gratuitum, et si quid depositario solvatur, adest quædam locatio operis ad depositum attentius servandum.

Duplex distinguitur depositum: unum proprio dictum, quod res mobiles tantum pro objecto habere potest, et nomen depositi retinet; et alterum quod vocatur *seque-*

trum, et locum habet quando res, sive mobilis sive immobilis, de qua litigatur, alteri tertio committitur, ut ei postea reddatur cui adjudicabitur.

§ I. — De regulis quae ad depositum proprie dictum respiciunt.

Depositum illud potest esse liberum vel necessarium. Est *liberum*, quando deponens libere eam elegit personam, cui rem suam tradit custodiendam; est vero *necessarium*, quando libere non elegit personam cui rem suam committit, ut accidit in incendio, in naufragio, in diversoriis.

Depositum liberum ab eis tantum fieri potest qui habiles sunt ad contrahendum. Attamen, si persona habilis aliquid a persona inhabili, v. g., a minore, a muliere conjugata, in deposito accepisset, omnibus subjeceretur regulis quibus alter quicunque depositarius subjicitur; non teneretur quidem erga deponentem, qui, cum sit inhabilis, depositum repetrere non potest, sed erga illius tutorem, maritum, etc. *Cod. civ. art. 1925.*

Si, e contra, persona habilis inhabili depositum committat, illud repetrere poterit si existat: si vero non existat, id tantum exigere potest ex quo depositarius factus est ditor. *Art. 1926.*

Probatio autem depositi nunquam per testes admittitur, si centum et quinquaginta francos excedat. Si nullum existat scriptum, solum neganti deferri potest jura mentum. *Art. 1924.*

§ II. — De obligationibus depositarii.

1º Rem apud se depositam tanquam suam custodire et conservare tenet. Unde si res proprias ordinarie male gerat, ad reparationem damni non damnabitur ex eo quod depositum negligenter custodierit: hoc sibi imputare debet deponens qui talem elegit cui rem committeret. At si revera peccaverit, ex culpa lata tenebitur in conscientia. Hoc sequitur ex dictis in prima parte, p. 275.

Ad accuratiorem diligentiam in quatuor casibus tenebitur, nempe 1º si ad rem custodiendam sponte sese obtulerit; 2º si pretium pro illa custodienda, stipulatus

fuerit; 3º si depositum in sui ipsius cedat commodum, v. g., si usus rei depositae ipsi permittatur. Tunc potius est mutuum vel commodatum quam depositum; 4º si maior rem diligentiam adhibere promiserit. *Cod. civ. art. 1928.*

2º Depositarius re deposita nullo modo uti potest, nisi expressum vel rationabiliter presumptum habeat consensum deponentis; rem enim eamdem physice, sive creverit sive decreverit, reddere debet, etiam pecuniae summam. Si res in arca sit occlusa, vel sub involucro obsignata, quænam sit inquirere non potest, atque secretum si casu vel malitia illud detexisset, servare tenetur. *Art. 1930, 1931 et 1932.*

Juxta multos, consensus domini rationabiliter præsumitur quoad usum pecuniae depositæ in sacco non occluso nec signato, modo nulla facta fuerit prohibitio utendi, et depositarius paratus sit summam statim ac exigetur reddere.

3º Si depositum pereat aut decrescat, deponenti perit aut decrescit, et depositarius ex culpa lata solennmodo tenetur, exceptis casibus in art. 1928 memoratis, in quibus ex culpa levi et levissima teneretur. Si vero fructus producat, ad deponentem pertinent, seclusa speciali conventione opposita: res namque domino fructifiat, crescit, decrescit aut perit. *Art. 1933 et 1936.*

4º Depositarius exigere non potest a deponente ut demonstret rem depositam esse suam; si tamen deprehenderet illam esse furtivam, dominum admonere deberet ut intra certum temporis spatium illam repetrere posset; quod si intra tempus determinatum eam non repetat dominus, depositarius eamdem deponenti reddere poterit, et nullum contra se timebit recursum. *Art. 1938.*

5º Statim atque depositum postulatur reddi debet, etiamsi longius determinatum fuisset tempus: nisi enim contraria existat stipulatio, in gratiam solius est deponentis, qui ergo pro libitu illud exigere potest. *Art. 1944.*

6º Si persona quæ depositum credidit administracionem bonorum suorum habere cessaverit, v. g., si mulier nupserit, si vir fuerit interdictus, tunc res non deponenti, sed tutori vel administratori ejus reddenda est, *art.*

1940; vel hæredibus ejus, si mortuus fuerit. *Cod. civ.* art. 1937.

7º In deposito necessario probatio per testes semper admittitur, quantuscumque sit illius valor; ordinarie enim in hujusmodi deposito scripta haberi non possunt; ergo convenienter in illo casu statuitur exceptio. *Art. 1950.*

Caupones sunt velut depositarii necessarii relative ad sarcinas aliasque res quas hospites vel viatores apud eos deponunt; tenentur de furto et deterioratione sive famulorum, sive aliarum personarum quæ eunt et redeunt per diversorum: at de furto cum armis vel alia vi majori peracto non tenentur. *Art. 1953.*

§ III. — De obligationibus deponentis.

Deponens tenetur solvere depositario impensas quas in re custodienda et conservanda fecit, atque eum reddere indemnem: igitur depositarius rem apud se depositam retinere potest, donec integrum solutionem sibi debitam obtinuerit. *Art. 1947 et 1948.*

§ IV. — De regulis quæ spectant ad sequestrum.

Sequestrum potest esse conventionale vel judicarium. Est *conventionale*, si partes contendentes rem de qua controvirtitur ex mutua conventione apud tertium deponant. Depositarius in illo casu rem ante ultimam judicis sententiam reddere non potest, nisi ex utriusque deponentis consensu. Cæteris insuper subjacet regulis quas modo exposuimus.

Sequestrum *judicarium* dicitur, quando res de qua disputatur, ex sententia judicis, tertio remittitur custodienda, conservanda aut etiam administranda, donec judicatum fuerit cui redi debeat. *Art. 1961.*

Qui suscipit onus bona sequestrata conservandi, jus habet pretium labori suo proportionatum postulandi et exigendi, sicut et damnorum compensationem. Iisdem aliunde tenetur obligationibus quibus cæteri depositarii subjiciuntur. *Art. 1963.*

ARTICULUS SECUNDUS.

DE MANDATO ET NEGOTIORUM GESTIONE.

Mandatum, gallice *procuration*, *mandat*, est *contractus solo consensu constans*, quo *negotium aliquod ab uno alteri committitur*, et ab altero *suscipitur gratuito gerendum*. *Cod. civ. art. 1949.*

De natura est, non tamen de essentia mandati, ut sit gratuitum; stricte aliquid stipulari et promitti potest; sed tunc quædam est locatio et conductio operis. *Art. 1986.* Sed ubi nullum fuit stipulatum, mandatarius nihil pro labore suo sibi adscribere potest, et si quid sibi adscripsisset, restituere teneretur.

Præcipuae mandatarii obligationes sunt: 1º ut limites mandati non excedat, v. g., pluris quam sibi præscriptum est emendo vel minoris vendendo; 2º ut rem vel negotium cum debita diligentia gerat; 3º de omnibus damnis ex culpa sua sequentibus tenetur, *art. 1992*; 4º alterum sibi substituere potest, sed de facto ejus tenetur, *art. 1994*; 5º mandanti reddere debet quidquid vi mandati percepit, etiamsi id mandanti debitum non fuisset, *art. 1993*. Retinere vero posset quod sibi personaliter et sine ullo mandantis detimento donatum fuisset.

Mandans autem tenetur refundere mandatario omnes impensas quas propter mandatum fecit, omniaque resarcire damna quæ occasione mandati passus est, etiamsi rem ad felicem exitum non perduxerit. *Art. 1999.*

Observandum est personas ad contrahendum jure inhabiles, ut mulieres conjugatas et minores, valide tamen ex mandato contrahere posse; sunt namque velut instrumenta, et mandans ipse per eas contrahit. *Art. 1990.*

Alia scitu valde utilia circa mandatum legenda sunt in *Cod. civ.*; nos ea, brevitatis necessariæ causa, prætermittimus.

Ad mandatum referri potest *negotiorum gestio*, sive actus quo quis absentis negotium utiliter gerendum suscipit, sine mandato, sed ex ejus commissione rationabiliter præsumpta. *Art. 1371.*

Gestor negotii, uti mandatarius, rem administrare debet tanquam bonus paterfamilias, et resarcire tenetur damna ex dolo suo vel ex culpabili negligentia illata, quia adest quasi contractus cum absente, qui tenetur ipse conventiones factas servare, gestoris impensas et damna ex gestione secuta compensare.

Gestor etiam jus habet, juxta plerosque theologos, ad mercedem congruentem; jus illud ex circumstantiis determinandum est.

Codex civilis de negotiorum gestione agit art. 1371 et sequent.

CAPUT SEPTIMUM.

DE COMMODATO.

Commodatum est *contractus quo res ad solum usum pro aliquo tempore alicui gratis conceditur cum onere eamdem in natura restituendi*. Cod. civ. art. 1872.

Ex illa definitione, commodatum differt 1° a locatione in qua usus etiam conceditur, sed non gratis; 2° a deposito in quo usus non conceditur; 3° a *precario* quo res non creditur pro aliquo tempore, sed ad nutum concedentis revocabilis manet; 4° a mutuo, ut infra melius intelligetur.

Res quæcumque utiles, in commercio civili existentes, objectum commodati esse possunt, modo usu non consumantur. Art. 1878.

Quamvis proprietas rei ad commodantem semper pertineat, contractus ille tamen essentialiter est gratuitus, art. 1876; si quod enim statueretur pretium solvendum, jam non esset commodatum, sed locatio.

De obligationibus commodatarii.

1° Tenetur rem tanquam bonus paterfamilias conservare, illamque adhibere ad usum ad quem ex natura sua vel ex conventione destinata est; si aliter fecerit,

cuncta damna inde provenientia reparare tenebitur. Cod. civ. art. 1880.

2° Cum ille contractus sit in gratiam solius accipientis, major adhibenda est diligentia in re conservanda, proindeque ex culpa levissima res debitori seu commodatario perit vel decrescit; imo pluribus in casibus ex casu fortuito ipsi perit, nempe 1° si ad alium usum illam adhucuerit, vel si in mora culpabili eam reddendi existat; 2° si in clade communi eam cum rei propriæ detimento conservare potuisset et non servaverit; 3° si speciali conventione casus fortuitos in se suscepere; 4° si res antequam ipsi traderetur fuerit aestimata; nam tunc tacita quædam conventio de periculo suscipiendo existere censetur. Art. 1881 et seq.

Seclusis casibus præfatis, si res vi commodati decrescat aut pereat absque ulla culpa commodatarii, domino perit aut decrescit, justa axiom : *Res perit domino.* Art. 1884.

3° Commodatarius rem tempore præfixo reddere debet, aut si tempus non fuerit præfixum, eam remittere tenetur statim atque ad usum propter quem fuit tradita inserviit. Art. 1888. Fieri tamen potest ut ante tempus determinatum redi debeat, scilicet, 1° si solius commodatarii intuitu fuisset data, et ipse moriatur, art. 1879; 2° si commodans ex casu improviso re sua statim indigeat. Art. 1889.

4° Nulla est ratio propter quam commodatarius rem sibi retinere possit, ne quidem quia commodans ipsius est debitor. Art. 1885.

5° Si plures rem eamdem in commodatum accepissent, omnes diversis supradictis obligationibus tenerentur in solidum. Art. 1887.

6° Denique commodatarius repetero non potest impensas quas fecit ut re sibi commodata uteretur, v. g., pabulum quod equo dare debuit. Art. 1886.

De obligationibus commodantis.

1° Commodans tenetur rem non repetero ante tempus

præfixum, vel ante tempus necessarium ut ea commoda-tarius uti valeat. *Cod. civ. art. 1888.*

2º Restituere debet omnes expensas extraordinarias necessarias et urgentes quas in re conservanda commo-datarius fecit. *Art. 1890.*

3º Si res quædam habeat vitia nociva, et ea commo-dans non declaraverit, cuncta damna inde commodatario exsurgentia resarcire tenebitur. *Art. 1891.* Omnes illæ obligationes in jure naturali sunt fundatae.

CAPUT OCTAVUM.

DE MUTUO ET USURA.

Præsens caput in quatuor dividemus articulos; 1us erit de mutuo generatim spectato; 2us de lucro vi mutui percep-to, seu de usura; 3us de lucro occasione mutui percep-to, seu de titulis propter quos aliquid supra sortem per-cipere liceat; 4us de regulis in praxi circa hanc materiam sequendis.

ARTICULUS PRIMUS.

DE MUTUO GENERATIM SPECTATO.

Contractus ille est usuræ sedes, ut infra dicemus; se-dulo igitur natura ejus investiganda est. Recte definitur: *Contractus quo rei primo usu consumptibilis dominium alteri per traditionem transfertur, cum obligatione rem similem in eadem specie et bonitate reddendi, post aliquod temporis spatium.*

Dicitur 1º *rei primo usu consumptibilis*, ut panis, vini vel pecuniae quæ, licet usu non pereat in se, perit tamen ei qui illam tradit alteri; in rebus vero quæ primo usu non consumuntur, mutuum proprie locum non habet, sed commodatum, aut alijs contractus.

Dicitur 2º *quo dominium alteri transfertur*; qui enim rem aliquam mutuo accipit, ea uti potest, alioquin me-rum esset depositum: at concipi non potest quod illa uti

DE CONTRACTIBUS.

queat, si dominium ejus non habeat, siquidem res supponitur usu consumptibilis: ergo de natura mutui est dominium transferri. Ex eo præcise *Justinianus*, et post ipsum theologi et juristæ, hunc contractum vocant mu-tuum, quasi ex meo tuum. Hinc quovis modo res mutu-data crescat, decrescat aut pereat, mutuatio crescit, decrescit aut perit.

Dicitur 3º *per traditionem*; quia ille contractus est rea-lis, et sola traditione perficitur.

Dicitur 4º *cum obligatione rem similem in eadem specie reddendi*; si enim res traderetur absque ulla obligatione eam reddendi, esset donatio; si res similis non esset red-denda, sed una pro alia, v. g., vinum pro frumento, frumentum pro pecunia, permutatio esset vel venditio; si res eadem physice et in individuo reddi deberet, ut equus, domus, etc., commodatum vel locatio foret, non vero mutuum.

Res autem aliquando in eadem specie physica red-di debet, et aliquando in eadem specie morali eam reddere sufficit.

Pecunia in eadem specie morali reddi potest, si con-trarium juste non fuerit stipulatum, id est, sufficit ut idem valor extrinsecus detur, sive moneta quæ tradita est creverit, sive non; si e contra decreverit, idem valor extrinsecus nihilominus reddi debet; nam ubi de pecu-nia nummaria agitur, magis valor extrinsecus attenditur quam entitas physica. Hoc etiam Codice statuitur, art. 1893.

Diximus *si contrarium juste non fuerit stipulatum*; nam mutuans sufficientes habere potest rationes exigendi ut eadem species physica sibi reddatur, v. g., aurum, quia illud facilius abscondet vel transferet. Pariter, si speret fore ut moneta quam tradit crescat, stipulari potest eam-dem sibi reddendam, modo tamen illam conservaturus fuisset: si enim illam conservare non debuisset, nullum jus ad augmentum haberet.

Res aliæ usu fungibles in eadem specie physica, in eadem mensurâ eodemque numero vel pondere red-di debent, v. g., modius tritici pro modio tritici, duodecim